

РОЗДІЛ 5. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ТА СКЛАДОВИХ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

ASSESSING THE LEVEL AND CONSTITUTE SOCIAL DEVELOPMENT OF UKRAINE

Здійснено аналіз та оцінювання складових соціального розвитку за України у контексті забезпечення його економічною складовою у динаміці. Шляхом використання інтегрального оцінювання отримано показник соціального розвитку України, який за своїм рівнем занижений та демонструє низхідні тенденції у динаміці. Така тенденція пояснюється погіршенням рівня показників людських ресурсів, освіти та охорони здоров'я, що характеризують людський капітал України. Зростаючі тенденції за індексами таких груп, як економічні ресурси, культура, житлові умови життя та соціальний захист якісно не впливають на рівень соціального розвитку у державі, оскільки мають несистемний характер та поверхневу природу формування.

Ключові слова: соціальний розвиток, економічний розвиток, людські ресурси, освітній розвиток, культурний розвиток, екологічний розвиток, охорона здоров'я, соціальний захист, житлові умови, інтегральна оцінка.

Осуществлены анализ и оценка составляющих социального развития по Украине в контексте обеспечения его экономической составляющей в динамике. Путем использования интегрального оценивания получен показатель социального развития Украины, который по своему уровню низкий и демонстрирует нисходящие тенденции в динамике. Такая тенденция объясняется ухудшением уровня показателей человеческих ресурсов, образования и здравоохранения, характеризующих че-

ловеческий капитал Украины. Растущие тенденции по индексам таких групп, как экономические ресурсы, культура, жилищные условия жизни и социальная защита качественно не влияют на уровень социального развития в государстве, поскольку имеют несистемный характер и поверхностную природу формирования.

Ключевые слова: социальное развитие, экономическое развитие, человеческие ресурсы, образовательное развитие, культурное развитие, экологическое развитие, здравоохранение, социальная защита, жилищные условия, интегральная оценка.

The analysis and evaluation components of social development in Ukraine in the context of its economic component dynamics. By using an integrated assessment indicator Integral Social Development of Ukraine, which by its terms is low and shows a downward trend in the dynamics. This trend is explained by the deterioration of the indicators of human resources, education and health which characterize the human capital of Ukraine. The growing trend for index groups such as economic resources, culture, housing, living conditions and social protection, not qualitatively affect the level of social development in the country because they are not systemic in nature and the nature of its surface.

Key words: social development, economic development, human resources, educational development, cultural development, environmental development, health, social protection, housing, integral evaluation.

УДК 332.055.2:330.59

Лебедева О.А.

аспірант кафедри економічної теорії,
національної та прикладної економіки
Класичний приватний університет

Постановка проблеми. Криза у суспільно-політичній та соціально-економічній сферах життєдіяльності українців спонукає владні структури та науковців до пошуку принципово нових підходів щодо узгодження інтересів усіх сторін. Метою пошуку є зростання добробуту населення та якості життя в Україні. Такі вичерпуючі напрями розвитку необхідно забезпечувати відповідними структурними змінами і в національній економіці, яка є основоположним аспектом соціального розвитку. На даний момент зруйнована українська економіка не в змозі забезпечити сучасні потреби соціального відновлення та розвитку, оскільки функціонування її елементів не відповідає суті та принципам ринкових відносин, що породжує деструктивні зміни у соціально-економічній системі держави, які потребують системного моніторингу та оцінювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями оцінювання та розвитку соціально-економічних аспектів держави займалися такі провідні вчені, як В.Д. Базилевич, Л.І. Безтелесна [3], А.К. Василевський, В.М. Гесць [1, 2], М.О. Кизим, Е.М. Лібанова [4], С.В. Мочерний, Ю.М. Пахомов та інші. Проте в умовах суспільно-політичної та фінансово-економічної кризи в Україні актуальними є дослідження результуючої тенденції соціального розвитку в державі.

Постановка завдання. Завдання статті полягає в тому, щоб дослідити тенденції соціального розвитку України у контексті забезпечення його економічною складовою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження тенденцій соціального розвитку держави характеризується вирішенням таких

питань, як обґрунтування статистичних показників, що максимально відображають соціальні аспекти розвитку. Вагомим чинником залишається обрання методу дослідження, який відповідає суті та природі досліджуваного явища або процесу.

Класичним підходом для дослідження соціального розвитку держави вважається застосування інтегрального оцінювання, що представляє собою ряд способів згортання системи обраних статистичних показників. У контексті нашого дослідження обрані

Таблиця 1

Динаміка показників людських ресурсів в Україні [5]

Найменування показника	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	Зміни, %
Чисельність наявного населення, осіб	45962947	45778534	45633637	45553047	45426249	98,83
Чисельність наявного міського населення, осіб	31524795	31441649	31380874	31378639	31336623	99,40
Чисельність наявного сільського населення, осіб	14438152	14336885	14252763	14174408	14089626	97,59
Чисельність постійного населення, осіб	45782592	45598179	45453282	45372692	45245894	98,83
Чисельність постійного міського населення, осіб	31269164	31186018	31125243	31123007	31080991	99,40
Чисельність постійного сільського населення, осіб	14513428	14412161	14328039	14249685	14164903	97,60
Кількість живонароджених осіб	512525	497689	502595	503656	520704	101,60
Кількість пенсіонерів, тис. осіб	13749,8	13721,1	13738	13820,5	13639,7	99,20
Кількість померлих у віці до 1 року, осіб	4802	4564	4511	4371	4030	83,92
Кількість померлих, осіб	706739	698235	664588	663100	662400	93,73
Внутрішня міграція, число прибулих, осіб	32917	30810	31684	726226	261723	795,10
Зовнішня міграція, число вибулих, осіб	19470	14677	14588	664382	261723	1344,24
Кількість шлюбів, од.	318198	305933	355880	278300	304200	95,60
Кількість розлучень, од.	145439	126068	61872	168500	164900	113,38

Таблиця 2

Динаміка показників економічних ресурсів населення України [5]

Найменування показника	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	Зміни, %
Середній розмір місячної пенсії, грн	934,3	1032,6	1151,9	1253,3	1470,7	157,41
Економічно активне населення у віці 15-70 років, тис. осіб	22150,3	22051,6	22056,9	22011,5	21980,6	99,23
Зайняте населення, тис. осіб	20191,5	20266	20324,2	20354,3	20404,1	101,05
Безробітне населення у віці 15-70 років за методологією МОП, тис. осіб	1958,8	1785,6	1732,7	1657,2	1576,5	80,48
Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб	10653	10758	10556	10589	10164	95,41
Коефіцієнт обороту робочої сили по прийому, у % до середньооблікової кількості штатних працівників	22,5	25,3	28,6	26,4	26,9	119,56
Коефіцієнт обороту робочої сили по звільненню, у % до середньооблікової кількості штатних працівників	28,7	28,1	30,9	30,3	30,6	106,62
Доходи населення, млн грн	897669	1101015	1251005	1407197	1529406	170,38
Витрати та заощадження, млн грн	897669	1101015	1251005	1407197	1529406	170,38
Наявний дохід, млн грн	672662	841591	971231	1091100	1190351	176,96
Середньомісячний наявний дохід у розрахунку на 1 особу, млн грн	1217,2	1528,9	1770,8	1994,3	2180,6	179,15
Реальний наявний дохід, % до попереднього року	91,5	116,2	106,1	109,7	105,3	115,08
Середньомісячна заробітна плата, грн	1906	2239	2633	3026	3265	171,30
Індекс реальної заробітної плати, % до попереднього року	90,8	110,2	108,7	114,4	108,2	119,16
Заборгованість із заробітної плати, млн грн	1473,3	1218,1	977,4	893,7	808,2	54,86
Заборгованість населення по сплаті житлово-комунальних послуг, млн грн	10574	11365	11798	12680	12529	118,49
ВВП на одну особу, грн	19832	23600	28488	30953	31984	161,27
Потреба у робочій силі, тис. осіб	65,8	63,9	59,3	48,6	47,5	72,19

статистичні показники групуються за соціальними напрямками розвитку, див. табл. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, аналіз яких формує уявлення про сучасну траєкторію соціального розвитку України.

Загалом, показники людських ресурсів за досліджений період демонструють низхідні тенденції. Проте, показник кількості живонароджених осіб залишає незначне зростання. Суттєво знижується показник кількості померлих у віці до 1 року. Суттєвих змін зазнали показники кількості осіб, прибулих до України, особливо у 2012 р., та кількості вибулих осіб. (Вже у 2013 р. зазначені показники суттєво скоротилися, і темп зростання склав 36% і 39% відповідно.) Нестабільну тенденцію виявляють показники кількості шлюбів та кількості розлучень в Україні. Проте вже у 2013 р. показники темпів росту кількості шлюбів випереджали показники темпів росту кількості розлучень.

Динаміка показників економічних ресурсів соціального розвитку в Україні є нестабільною. Відновлення після фінансово-економічної кризи досить помірне та майже невідчутно по показникам, які так і не показали тенденції зростання, а саме: потреба у робочій силі, кількість економічно активного населення у віці 15-70 років; кількість середньооблікової кількості штатних працівни-

ків. Позитивну низхідну тенденцію демонструють показники темпів зростання безробітного населення у віці 15-70 років за методологією МОП; знижується заборгованість із заробітної плати до 2011 р. проте у 2012–2013 рр. зазначений показник зростає; показник темпу зростання заборгованості населення по сплаті житлово-комунальних послуг скоротився з рівня 121% до 98%; показник темпу зростання ВВП на одну особу скоротився з 120% до 103%. Доходи населення стрімко падають та майже досягли рівня кризового періоду. Розглянемо соціальні умови розвитку українців (табл. 3).

За даними таблиці 3 спостерігаємо нестабільну низхідну тенденцію показників темпів росту кількості сімей та однаків, які перебували на квартирному обліку на кінець року, та кількості сімей та однаків, які отримали житло протягом року. Частка сімей та однаків, які отримали житло від загального показника кількості сімей та однаків, які перебували на квартирному обліку на кінець року, знизилася з рівня з 1,36% до 0,68%. Показники темпів росту пасажирських перевезень зросли з рівня 94% до 97%. Показники темпів зростання пасажирообороту випереджають показники темпів зростання пасажирських перевезень у середньому на 2,5%.

Таблиця 3

Динаміка показників житлових умов для українців [5]

Найменування показника	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	Зміни,%
Введення в експлуатацію загальної площі житла, млн кв. м	6,4	9,3	9,4	10,75	11,217	175,27
Весь житловий фонд загальною площею, млн кв. м	1072,2	1079,5	1086	1094,2	1096,6	102,28
Житловий фонд у середньому на одного жителя, кв. м	23	23,3	23,5	23,7	23,8	103,48
Кількість квартир, усього, тис. од.	19288	19322	19327	19370	19368	100,41
Кількість сімей та однаків, які перебували на квартирному обліку на кінець року, тис.	1174	1139	1084	1022	808	68,82
Кількість сімей та однаків, які одержали житло протягом року, тис.	11	11	7	7	6	54,55
Перевезено пасажирів, млн	7274,1	6837,7	6972,9	6812,3	6620	91,01
Пасажирооборот, млн пас. км	130106,8	129815,3	134254	132479,7	128508,2	98,77

Таблиця 4

Динаміка показників умов здійснення охорони здоров'я українців [5, 6, 8]

Найменування показника	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	Зміни, %
Кількість лікарняних закладів, тис.	2,8	2,8	2,5	2,4	2,2	78,57
Кількість лікарняних ліжок, тис.	431	429	412	404	398	92,34
Кількість лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів, тис.	8,8	9	8,2	8,3	10,8	122,73
Кількість відвідувань лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів за зміну, тис.	1000	993	999	1023	1037	103,70
Кількість уперше зареєстрованих випадків захворювань, тис.	33032	33080	32381	31162	31024	93,92
Травматизм, пов'язаний з виробництвом (кількість потерпілих), осіб	12760	12234	10914	10067	8538	66,91
Видатки зведеного бюджету на охорону здоров'я, у % від загальних видатків	11,8	11,8	11,6	11,8	12,2	103,39

Показники темпів зростання кількості лікарняних закладів, ліжок, уперше зареєстрованих випадків захворювань, травматизму, пов'язаного з виробництвом, суттєво скорочуються. Проте показники темпів зростання кількості лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів та аналогічних їм за зміну значно зростають у 2013 р. і становлять 130%. Показники темпів зростання видатків зведеного бюджету на охорону здоров'я скорочуються до 2011 р. (темп зростання склав 98%), а потім зростають до рівня 103% у 2013 р.

Охарактеризуємо аспекти соціального захисту в Україні, див. табл. 5.

Спостерігаємо позитивні тенденції, а саме: також скорочуються темпи зростання показників чисельності дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Також скорочується кількість інтернатів та закладів соціального захисту дітей. Темпи зростання показників чисельності інвалідів зросли у 2010–2011 рр. до рівня 108% та 105% відповідно, проте вже з 2012 р. суттєво знизилися. Викликає занепокоєння динаміка показників кількості робочих місць

Таблиця 5

Динаміка показників здійснення соціального захисту українців [5, 6, 8]

Найменування показника	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	Зміни,%
Чисельність дітей, усиновлених протягом року	5274	4865	4416	4079	3732	70,76
Загальна чисельність дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, на кінець року	100787	98119	95956	92865	90772	90,06
Кількість інтернатів та закладів соц. захисту дітей	78	77	72	64	47	60,26
Кількість інвалідів, тис. осіб	2430,1	2631,1	2777,6	2788,2	2831,7	116,53
Кількість вільних робочих місць для інвалідів	9353	8228	8493	7774	*	83,12
Працевлаштовано інвалідів за рік	7578	8929	10812	12195	*	160,93
Загальна сума призначених субсидій на оплату житло-комунальних послуг, млн грн	143,4	237,4	237,4	292,4	272,5	190,03
Загальна сума призначених субсидій на оплату скрапленого газу та палива, млн грн	89,2	137,4	137,4	244,6	214,6	240,58
Видатки зведеного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення, у % від загальних видатків	25,4	27,6	25	25,3	28,7	112,99
Витрати громадських організацій на благодійну діяльність, тис. грн	355 623,40	593 352,90	695 842,80	699 525,40	653 891,90	183,87

Таблиця 6

Динаміка показників умов освітнього розвитку українців [5, 6, 8]

Найменування показника	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	Зміни,%
Дошкільні навчальні заклади, тис.	15,5	15,6	16,1	16,4	16,7	107,74
Кількість дітей у дошкільних навчальних закладах, тис.	1214	1273	1354	1428	1471	121,17
Охоплення дітей дошкільними закладами, % до кількості дітей відповідного віку	53	53	55	57	62	116,98
Загальноосвітні навчальні заклади, тис.	20,6	20,3	19,9	19,7	19,3	93,69
Кількість учнів у загальноосвітніх навчальних закладах, тис.	4495	4299	4292	4222	4204	93,53
Професійно-технічні навчальні заклади	975	976	976	972	968	99,28
Кількість учнів у професійно-технічних навчальних закладах, тис.	424,3	433,5	409,4	423,3	391	92,15
Кількість вищих навчальних закладів 1-2 рівня акредитації	511	505	501	489	478	93,54
Кількість студентів у вищих навчальних закладах 1-2 рівня акредитації, тис.	354,2	361,5	356,8	345,2	329	92,89
Кількість вищих навчальних закладів 3-4 рівнів акредитації	350	349	345	334	325	92,86
Кількість студентів у вищих навчальних закладах 3-4 рівнів акредитації, тис.	2245,2	2129,8	1954,8	1824,9	1723,7	76,77
Видатки зведеного бюджету на освіту, у % від загальних видатків	21,5	21,1	20,5	20,5	21,2	98,60

для інвалідів, яка суттєво знизилася після 2008 р. Позитивним є те, що рівень працевлаштування інвалідів перевищує попередній аналогічний період. Суттєво скоротилися показники темпів зростання загальної суми призначених субсидій на оплату житлово-комунальних послуг. Подібна тенденція простежується у показників темпів зростання загальної суми призначених субсидій

на оплату скрапленого газу та палива, зниження яких здійснилося з рівня 154% у 2010 р. до 87% у 2013 р. Такі тенденції спостерігаються на фоні загального зниження показників темпів зростання видатків зведеного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення до рівня 90% у 2011 р. та поступового його зростання до рівня 113% у 2013 р. Витрати громадських організацій на бла-

Таблиця 7

Динаміка показників умов культурного розвитку українців [5, 6, 8]

Найменування показника	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	Зміни,%
Кількість професійних театрів	136	140	133	132	133	97,79
Кількість відвідувань театрів за рік, млн	6,2	6,6	6,7	6,7	6,9	111,29
Кількість концертних організацій	77	83	82	88	85	110,39
Кількість слухачів на концертах за рік, млн	3,8	4,2	4,1	4,6	4,6	121,05
Кількість музеїв	499	546	570	592	608	121,84
Кількість відвідувань музеїв за рік, млн	20,8	21,7	21,8	22,4	22,3	107,21
Кількість масових та універсальних бібліотек, тис.	20,1	19,5	19,3	19,2	19,1	95,02
Бібліотечний фонд, млн примірників	338	326	318	315	311	92,01
Кількість демонстраторів фільмів, тис.	2,2	2,2	2,2	1,7	1,6	72,73
Кількість глядачів на сеансах за рік, млн	11	9	15	16	14	127,27
Кількість клубних закладів, тис.	18,7	18,6	18,5	18,5	18,5	98,93
Випуск книжок та брошур	22491	22557	22826	26036	26323	117,04
Випуск журналів та інших періодичних видань	2515	2822	2886	2945	3259	129,58
Кількість газет	2499	2347	2266	2343	2270	90,84
Середньодобовий обсяг телемовлення, годин	490,5	443,8	417,2	1078,5	1081,6	220,51
Середньодобовий обсяг радіомовлення, годин	386,5	361,8	355,4	376,2	354,5	91,72
Видатки зведеного бюджету на культуру та мистецтво, у % від загальних видатків	1,5	1,6	1,6	1,6	1,7	113,33

Таблиця 8

Динаміка показників умов екологічного розвитку українців [7]

Найменування показника	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	Зміни,%
Викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних ¹ джерел забруднення у розрахунку на км ² , т	10,7	11,1	11,4	11,3	11,1	103,74
Викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних ¹ джерел забруднення у розрахунку на 1 особу, кг	139,9	145,6	150,5	149,6	147,7	105,58
Обсяги утворення відходів, тис. тонн	1230,3	419191,8	447641,2	450726,8	448117,6	36423,44
Відтворення лісів, тис. га	80,9	70,1	72,4	70,1	67,7	83,68
Заповідники, національні природні парки, площа, тис. га	1225,7	1310,5	1382,8	1565,2	1576,1	128,59
Потужність водних очисних споруд, млн куб. м	7581	7425	7687	7577	7592	100,15
Прийняття в експлуатацію станції для очищення стічних вод, тис. куб. м за добу	30	110	52	111	90	300,00
Прийняття в експлуатацію системи оборотного водопостачання, тис. куб. м за добу	1	14	16	80	0,4	40,00
Прийняття в експлуатацію установок для уловлювання та знешкодження забруднюючих речовин з відхідних газів, тис. м ³ газу за годину	184	500	2213	3363	0	2012/2009 рр. 1827,72

годину діяльність зростали до 2010 р. і суттєво знизилися до рівня 93% у 2013 р.

З усіх показників освітнього розвитку українців поступово зростає тільки кількість дошкільних навчальних закладів, кількість дітей у дошкільних навчальних закладах та рівень охоплення дітей дошкільними закладами. Проте всі інші показники, а саме кількість навчальних закладів усіх рівнів та кількість у них учнів систематично зменшуються. Рівень видатків зведеного бюджету на освіту у 2013 р. відповідає рівню 2009 р., що становить 21% від загальних видатків зведеного бюджету України.

Показники темпів зростання кількості культурних закладів в Україні суттєво відрізняються у різні періоди. Так, кількість професійних театрів поступово скорочується з 140 од. до 133 од. на фоні постійного зростання їх відвідувань з рівня 6,2 млн у 2009 р. до 6,9 млн у 2013 р. Коливаються показники кількості концертних організацій та їх слухачів, середньодобового обсягу телемовлення

та радіомовлення. За досліджений період на одну тисячу скорочуються показники кількості масових та універсальних бібліотек, на 27 млн примірників скоротився бібліотечний фонд. За досліджений період кількість музеїв зросла на 109 од., рівень їх відвідувань за рік – на 1,5 млн. Рівень видатків зведеного бюджету України на культурний розвиток у загальному обсязі видатків зріс з рівня 1,5% до 1,7%.

Поступово зростають обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел забруднення у розрахунку на кв. км до 2011 р. та спостерігаємо поступове зниження цього показника у 2013 р. Порівняно з рівнем 2009 р. обсяги утворення відходів зросли у 2010 р. у 340 разів. Потім зазначений показник ще зростав до 2012 р. та знизився у 2013 р. на 2,5 тис. кг. За досліджений період скорочується показник відтворення лісів з рівня 80,9 тис. га до рівня 67,7 тис. га. Зростають показники площі заповідників, національних

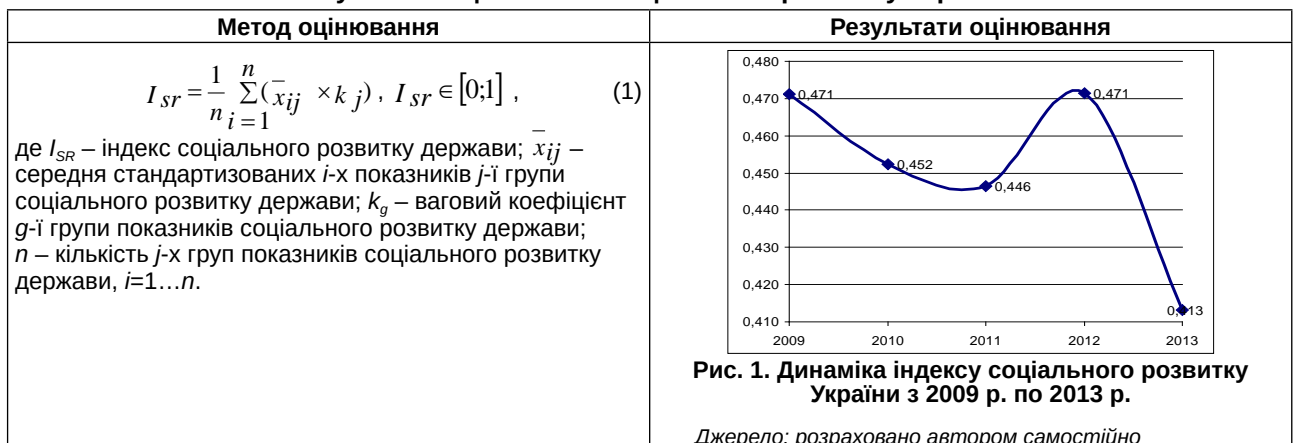
Таблиця 9

Динаміка показників умов економічного розвитку українців [5]

Найменування показника	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	Зміни,%
Індекс споживчих цін	112,3	109,1	104,6	99,8	100,5	89,49
Індекс цін на:						
1. Продукти харчування та безалкогольні напої	110,9	110,6	101,7	97,7	99,3	89,54
2. Алкогольні напої, тютюнові вироби	138,4	122,1	108,8	107	110,1	79,55
3. Одяг і взуття	107,6	102,2	101	97,7	96,5	89,68
4. Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	108,2	113,8	111	100,7	100,3	92,70
5. Предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла	114,3	101,2	103,5	100,5	99,3	86,88
6. Охорона здоров'я	126,3	105,8	106,4	102	103	81,55
7. Транспорт	119,2	106,6	120,9	104,1	101,3	84,98
8. Зв'язок	104,3	91,1	103,5	101,4	100,7	96,55
9. Відпочинок і культура	111,8	102,5	103,2	100,2	99,7	89,18
10. Освіта	115,1	110,3	105,7	104,4	102,2	88,79
11. Ресторани та готелі	110	107,4	107,2	102,8	101,4	92,18
12. Різні товари та послуги	119,1	108,7	105,4	102,2	102,5	86,06

Таблиця 10

Результати оцінювання соціального розвитку України

природних парків з рівня 1225,7 тис. га у 2009 р. до 1576,1 тис. га у 2013 р. Майже не змінюється показник потужності водних очисних споруд та у середньому знаходиться на рівні 7,5 млн куб. м.

За даними таблиці 9 спостерігаємо поступове зниження індексу споживчих цін з рівня 112,3% у 2009 р. до 100, 5% у 2013 р. Досліджуючи показники індексів цін на окремі групи товарів та послуг спостерігаємо загальне поступове зниження показника індексу цін, але за такими групами, як транспорт, ресторани та готелі зростання показника індексу цін припадає на 2011 р., однак вже з 2012 р. показники знижуються. Продовжують зростати показники індексу цін на алкогольні напої та тютюнові вироби.

Для узагальнення основних тенденцій соціального розвитку пропонуємо згорнути отримані статистичні дані у інтегрований показник (формула (1)), що характеризує основну траєкторію розвитку у соціальній системі держави. У результаті проведених розрахунків за вищезазначеною формулою отримано наступну тенденцію соціального розвитку України в період 2009–2013 рр., рис. 1.

Представлено нестійку тенденцію до зниження соціального розвитку в Україні. Стійке зниження інтегрального показника з рівня 0,471 у 2009 р. до 0,446 у 2011 р. змінилося значним зростанням у 2012 р. до рівня 0,471. Тенденція до зростання у 2013 р. не збереглася, тому інтегральний показник соціального розвитку низився до рівня 0,413. Загалом рівень інтегрального показника соціального розвитку держави демонструє не тільки низхідні тенденції, а і загалом має дуже низький рівень – близько 40% від бажаного.

Висновки. У підсумку зазначимо, що загальні тенденції соціального розвитку в Україні зазнають суттєвих деструктивних змін. Низький загальний рівень соціального розвитку у державі характеризується негативними тенденціями у групі показників людських ресурсів, освіти та охорони здоров'я,

тобто суттєво знижується людський капітал України. Зростаючі тенденції за індексами таких груп, як економічні ресурси, культура, житлові умови життя та соціальний захист якісно не впливають на рівень соціального розвитку у державі, оскільки мають несистемний характер і поверхневу природу формування.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Геєць В.М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку – Національна академія наук України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». Віддруковано у ВПЦ «Експрес», 2009. – 864 с.
2. Геєць В.М. Про єдність і суперечності у розвитку суспільства, держави та економіки / В.М. Геєць // Економіка України. – 2012. – № 11. – С. 4-22.
3. Безтелесна Л.І. Управління людським розвитком та його фінансове забезпечення в Україні: оцінка і перспективи : монографія. – Рівне : НУВГП, 2010. – 361 с.
4. Лібанова Е.М. Вплив сучасної кризи на ментальні особливості, психологічні орієнтації та настанови населення України / Е.М. Лібанова // Глобальна економічна криза 2008–2010 років: досвід та шляхи подолання в Україні : моногр. / [В.П. Антонюк, С.С. Аптекарь, Н.А. Балтачєєва та ін.] ; за заг. ред. В.І. Ляшенка. – Донецьк : Юго-Восток, 2010. – С. 279-285.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua/>.
6. Офіційний сайт Міністерства фінансів України: показники виконання державного бюджету України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=77643.
7. Аналітична доповідь «Довкілля України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2012/ns_rik/analit/arhiv.htm.
8. Веб-портал Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://treasury.gov.ua/main/uk/index>.